

Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü 30 Mayıs
2009 CUMARTESİ Resmî Gazete Sayı : 27243
ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2009/16

Karar Sayısı : 2009/46

Karar Günü : 12.3.2009

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : İzmir 1. Fikri ve Sınai Haklar Ceza Mahkemesi
İTİRAZIN KONUSU : 24.6.1995 günlü, 555 sayılı Coğrafi İşaretlerin
Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 24. maddesinin (a) ve (c)
bentlerinin, Anayasa'nın 38. ve 91. maddelerine aykırılığı savıyla iptali
istemidir.

I- OLAY

Coğrafi işaret hakkının ihlali suçundan dolayı 555 sayılı Coğrafi
İşaretlerin Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 24/A-c maddesi
uyarınca cezalandırılması istemiyle sanık hakkında açılan davada, itiraz
konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali
için başvurmuştur.

II- İTİRAZIN GEREKÇESİ

Başvuru kararının gerekçe bölümü şöyledir:

“İzmir Cumhuriyet Başsavcılığının 15.06.2007 Tarih, 2007/20387 esas,
2006/638 iddianame numaralı iddianamesi ile Sanık Muzaffer Egi hakkında
555 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 4128 Sayılı Kanunla eklenen 5194
Sayılı Kanun ile değişik 24/A-c maddesi uyarınca cezalandırılması
istenerek Mahkememizde 2007/816 esas sayılı kamu davası açılmıştır.

İddianamede: Sanığın işyerinde yapılan arama sonucunda, şikayetçiye ait
menşe adı olarak tescilli coğrafi işaretin sanığın işyerinde ele geçen
peynirlerde kullanıldığı iddia edilmiş sanığın coğrafi işaret hakkının
ihlalden dolayı cezalandırılması istenmiştir.

Müdafi Anayasaya aykırılık iddiasında bulunmuştur. Cumhuriyet Savcısı
iddianın ciddi olduğunu bildirmiştir.

Mahkememiz Anayasa Mahkemesinin 556 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin
61/d maddesinin iptaline ilişkin aşağıda açıklanan gerekçesindeki
nedenlerle bu iddiayı ciddi bulmuştur. Anayasa Mahkemesinin kararındaki
gerekçede:

“Yasa koyucu, ceza hukuku alanında yetkisini kullanırken Anayasa'ya ve
ceza hukukunun temel ilkelerine bağlı kalmak koşuluyla, toplumda belli
eylemlerin suç sayılıp sayılmaması, suç sayıldıkları takdirde hangi çeşit
ve ölçülerde ceza yaptırımları ile karşılaşmaları gerektiği ve hangi hal
ve hareketlerin ağırlaştırıcı veya hafifletici neden olarak kabul
edileceği konularında takdir yetkisine sahiptir.

Zaman içinde toplumsal gereksinimleri karşılamak, kişi ve toplum yararının
zorunlu kıldığı düzenlemeleri yapmak, toplumdaki değişikliklere koşut
olarak alınan önlemlerin etkisini artırmak ya da bunları hafifletmek veya
ortadan kaldırmak yetkisi yasa koyucuya aittir.

Anayasa'nın 38. maddesinde, ceza ve ceza yerine geçen güvenlik
önlemlerinin ancak yasayla konulacağı belirtilmiş, 91. maddesinin İlk
fıkrasında da, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Bakanlar Kurulu'na kanun
hükmünde kararname çıkarma yetkisi verebileceği, ancak sıkıyönetim ve
olağanüstü haller saklı kalmak üzere. Anayasa'nın ikinci kısmının birinci

ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile dördüncü bölümünde yer alan siyasi haklar ve ödevlerin kanun hükmünde kararnamelerle düzenlenemeyeceği öngörülmüştür.

İtiraz konusu 556 sayılı KHK'nin 61. maddesinde, 61/A maddesinde ceza öngörülen eylemler düzenlenmektedir. Suç ve cezalara ilişkin esasları düzenleyen 38. madde Anayasa'nın ikinci kısmının ikinci bölümünde yer aldığından bu konudaki düzenlemelerin kanun hükmünde kararname ile yapılması olanaklı değildir.

Bu nedenle, itiraz konusu 556 sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 61. maddesinin (d) bendi Anayasa'nın 91. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.” denmiştir.

Aynı şekilde 556 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 9/1, b-9/2, b-61/c bentlerinin iptaline ilişkin Anayasa Mahkemesinin 03.01.2008 Tarih 2005/15 esas, 2008/2 karar sayılı kararındaki gerekçede de idarenin düzenleyici işlemleri ile suç yaratılamayacağı belirtilmiştir.

İddianameyle sanık hakkında 555 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 24/A maddesinin c bendinin uygulanması istenmiş ise de bu maddenin 555 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 24. maddesinin (a) ve (c) bentlerinin ihlalden dolayı uygulanması gerekecektir.

Mahkememizce, Anayasa Mahkemesinin 556 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 61. maddesinin d bendini iptal ederken gösterdiği yukarıdaki gerekçenin, olaya uygulanması gereken 556 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 48. maddesinin a bendi bakımından da geçerli olduğu düşünüldüğünden, Müdafinin ve Cumhuriyet Savcısının ciddi bulunan Anayasaya aykırılık iddiasının Anayasa Mahkemesi tarafından itiraz yoluyla incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

DELİLLER: 1- Dava dosyasının konuya ilişkin kısımlarının onaylı örnekleri, 2- Bilimsel görüşler, 3- Anayasa Mahkemesinin örnek kararları, 4- Diğer deliller,

HUKUKİ SEBEPLER: Anayasanın 146-153. maddeleri ile 2949 Sayılı Yasanın 28. maddesi ve ilgili diğer hükümleri

SONUÇ: Mahkememizin bakmakta olduğu davada 555 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 24/A maddesinin (c) bendindeki ceza yaptırımının dayanağı olan ve suçun maddi unsurunu teşkil eden 555 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 24. maddesinin (a) ve (c) bendinin Anayasanın 38. ve 91. maddelerine aykırı olması nedeniyle iptaline karar verilmesi saygı ile arz olunur.”

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralları

İtiraz konusu kuralların da içerisinde bulunduğu 24.6.1995 günlü, 555 sayılı Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin “Coğrafi İşaret Hakkında Tecavüz Sayılan Fiiller” başlıklı 24. maddesi şöyledir:

“MADDE 24- Tescil edilmiş coğrafi işaretler, bunların kullanım hakkına sahip olmayan üçüncü kişiler tarafından aşağıda yazılı biçimde kullanımları coğrafi işaret hakkına tecavüz sayılır:

a) Tescilli adın ününden herhangi bir biçimde yarar sağlayacak kullanımlar veya tescil kapsamındaki ürünleri andıran yada çağrıştıran ürünlerle ilgili olarak tescilli adın dolaylı veya dolaysız olarak ticari amaçlı kullanımı,

- b) Sözcük olarak gerçek coğrafi yeri ifade etmekle birlikte halkta haksız biçimde ürünün başka yer kaynaklı olduğu izlenimini bırakan kullanımı veya korunan adın tercümesinin kullanımı veya “stilinde”, “tarzında”, “tipinde”, “türünde”, “yöntemiyle”, orada üretildiği biçimde veya benzeri diğer açıklama veya terimlerle birlikte kullanımı,
- c) Ürünün iç veya dış ambalajında, tanıtım ve reklamında veya ürünle ilgili herhangi bir yazılı belgede doğal veya esas nitelik ve özellikleri ile menşei konusunda yanlış veya yanıltıcı herhangi bir açıklama veya belirtiyeye yer verilmesi,
- d) Ürünün menşei konusunda halkı yanıltabilecek biçimde ambalajlanması veya yanlış yaratılabilecek diğer herhangi bir biçimde sunulması,
- e) Bu maddenin (a), (b), (c) ve (d) bentlerinde yazılı fiillere iştirak veya yardım veya bunları teşvik etmek veya hangi şekil ve şartlarda olursa olsun bu fiillerin yapılmasını kolaylaştırmak,
- f) Kendisinde bulunan ve haksız olarak üretilen veya ticaret alanına çıkarılan coğrafi işarete sahip malın nereden alındığını veya nasıl sağlandığını bildirmekten kaçınmak.

Coğrafi işaret başvurusu bu Kanun Hükmünde Kararnamenin 9 uncu maddesine göre yayınlandığı takdirde, başvuru sahibi, coğrafi işarete vaki tecavüzlerden dolayı hukuk ve ceza davası açmaya yetkilidir.”

B- Dayanılan Anayasa Kuralları Başvuru kararında Anayasa'nın 38. ve 91. maddelerine dayanılmıştır.

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi gereğince, Haşim KILIÇ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Sacit ADALI, Fulya KANTARCIOĞLU, Ahmet AKYALÇIN,

Mehmet

ERTEN, A. Necmi ÖZLER, Serdar ÖZGÜLDÜR, Şevket APALAK, Serruh KALELİ, Zehra Ayla PERKTAŞ'ın katılımlarıyla 12.3.2009 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ Dava dilekçesi ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, iptali istenilen Yasa kuralı, dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü: A- Sınırlama Sorunu Anayasa'nın 152. ve 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 28. maddesine göre, Anayasa Mahkemesi'ne itiraz yoluyla yapılacak başvurular itiraz yoluna başvuran mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulayacağı yasa kuralları ile sınırlı tutulmuştur. İtiraz yoluna başvuran Mahkeme 24.6.1995 günlü, 555 sayılı Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 24. maddesinin (a) ve (c) bentlerinin Anayasa'ya aykırılığını ileri sürerek iptalini istemektedir.

Ancak, davada uygulanacak olan 24. maddenin (a) ve (c) bentlerinde belirtilen eylemler için cezai yaptırımı düzenleyen kural 24/A maddesinin (c) bendinde yer almaktadır. Somut olayda dava, 24. maddenin (a) ve (c) bentlerinde belirtilen eyleme ilişkin bulunduğundan 24.6.1995 günlü, 555 sayılı Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 24. maddesinin (a) ve (c) bentlerinin esasına ilişkin incelemenin, aynı Kanun Hükmünde Kararname'nin 22.6.2004 günlü, 5194 sayılı Yasa'nın 10. maddesiyle değiştirilen 24/A maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi

yönünden sınırlı olarak yapılması gerekir.

B- Anayasa'ya Aykırılık Sorunu Başvuru dilekçesinde, Anayasa'nın 38. maddesinde, ceza ve ceza yerine geçen güvenlik önlemlerinin ancak yasayla konulacağı, 91. maddesinde ise sıkıyönetim ve olağanüstü haller saklı kalmak üzere, Anayasa'nın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile dördüncü bölümünde yer alan siyasi haklar ve ödevlerin kanun hükmünde kararnamelerle düzenlenemeyeceğinin belirtildiği, bu nedenle kanun hükmünde kararnamelerle ceza hukuku alanında düzenlemeler yapılmasının yasama yetkisinin yasama organına ait olduğuna ilişkin Anayasa kurallarına ve kanunilik ilkesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

İtiraza konu 555 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 24. maddesinin (a) bendinde tescilli adın ününden herhangi bir biçimde yarar sağlayacak kullanımlar veya tescil kapsamındaki ürünleri andıran ya da çağrıştırabilen ürünlerle ilgili olarak tescilli adın dolaylı veya dolaysız olarak ticari amaçlı kullanımı, (c) bendinde ise ürünün iç veya dış ambalajında, tanıtım ve reklamında veya ürünle ilgili herhangi bir yazılı belgede doğal veya esas nitelik ve özellikleri ile menşei konusunda yanlış veya yanıltıcı herhangi bir açıklama veya belirtiyeye yer verilmesi coğrafi işaretten doğan hakka tecavüz sayılmıştır.

Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrasında kimsenin, işlediği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmayacağı, üçüncü fıkrasında da ceza ve ceza yerine geçen güvenlik önlemlerinin ancak kanunla konulacağı belirtilmiş, 91. maddesinin ilk fıkrasında da, Türkiye Büyük Millet Meclisinin Bakanlar Kuruluna kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi verebileceği, ancak sıkıyönetim ve olağanüstü hâller saklı kalmak üzere, Anayasa'nın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile dördüncü bölümünde yer alan siyasi haklar ve ödevlerin kanun hükmünde kararnamelerle düzenlenemeyeceği öngörülmüştür.

555 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 24. maddesinin (a) ve (c) bentlerinde belirtilen eylemlere bu Kanun Hükmünde Kararname'nin 5194 sayılı Yasa ile değiştirilen 24/A maddesinde ceza yaptırımı öngörülmektedir. Suç ve cezalara ilişkin esasları düzenleyen 38. madde Anayasa'nın ikinci kısmının ikinci bölümünde yer aldığından bu konudaki düzenlemelerin kanun hükmünde kararname ile yapılması olanaklı olmadığı gibi, bu eylemlere ceza öngören maddenin yasayla düzenlenmesi de bu sonucu değiştirmez.

Bu nedenlerle, itiraz konusu 555 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 24/A maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi yönünden incelenen aynı Kanun Hükmünde Kararname'nin 24. maddesinin (a) ve (c) bentleri Anayasa'nın 38. ve 91. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.

Mehmet ERTEN ve A.Necmi ÖZLER bu görüşe katılmamışlardır.

VI- İPTAL KARARININ YÜRÜRLÜĞE GİRECEĞİ GÜN SORUNU

Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasında, "Kanun, kanun hükmünde kararname veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez"

denilmekte, 2949 sayılı Yasa'nın 53. maddesinin dördüncü fıkrasında da bu kural tekrarlanmaktadır. Maddenin beşinci fıkrasında ise, Anayasa Mahkemesi'nin, iptal sonucunda meydana gelecek hukuksal boşluğu kamu düzenini tehdit veya kamu yararını ihlal edici nitelikte görmesi halinde yukarıdaki fıkra hükmünü uygulayacağı belirtilmektedir.

555 sayılı Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 24. maddesinin (a) ve (c) bentlerinde yer alan kuralların iptal edilmesi nedeniyle doğan hukuksal boşluk kamu yararını ihlâl edici nitelikte görüldüğünden, iptal kararının, Resmî Gazetede yayınlanmasından başlayarak altı ay sonra yürürlüğe girmesi uygun görülmüştür. VII- SONUÇ 24.6.1995 günlü, 555 sayılı Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin;

1- 24. maddesinin (a) ve (c) bentlerinin, aynı Kanun Hükmünde Kararname'nin 22.6.2004 günlü, 5194 sayılı Yasa'nın 10. maddesiyle değiştirilen 24/A maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi yönünden Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, Mehmet ERTEN ile A. Necmi ÖZLER'in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

2- 24. maddesinin (a) ve (c) bentlerinin iptal edilmesi nedeniyle doğacak hukuksal boşluk kamu yararını ihlal edici nitelikte görüldüğünden, Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasıyla 2949 sayılı Yasa'nın 53. maddesinin dördüncü ve beşinci fıkraları gereğince, bu bentlere ilişkin İPTAL HÜKMÜNÜN, KARARIN RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANMASINDAN

BAŞLAYARAK ALTI

AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE, OYBİRLİĞİYLE,
12.3.2009 gününde karar verildi.

Başkan
Haşim KILIÇBaşkanvekili
Osman Alifeyyaz PAKSÜTÜye
Sacit ADALI

Üye
Fulya KANTARCIOĞLUÜye
Ahmet AKYALÇINÜye
Mehmet ERTEN

Üye

A. Necmi ÖZLERÜye
Serdar ÖZGÜLDÜRÜye
Şevket APALAK

Üye
Serruh KALELİÜye
Zehra Ayla PERKTAŞ

KARŞIOY YAZISI

24.6.1995 günlü, 555 sayılı Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkındaki Kanun Hükümündeki Kararnamenin 24. maddesinin (a) ve (c) bentlerinde suç olarak yer alan fiillerin kararname ile düzenlenmesinin Anayasa'ya aykırı olduğu ileri sürülerek itiraz yoluyla iptalleri istenilmektedir.

Anayasa Mahkemesinin benzer nitelikteki bir başvuruyla ilgili olarak verdiği 14.05.2004 tarih ve 25462 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 02.03.2004 gün ve K.2004/25-E.2002/92 sayılı kararında yer alan karşı oy yazısında açıklanan gerekçe uyarınca, 555 sayılı Kanun Hükümünde Kararname'nin 24. maddesinin (a) ve (c) bentlerinin, 24/A maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi yönünden Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptal edilmesi gerektiğine ilişkin çoğunluk kararına katılmıyoruz.

Üye
Mehmet ERTENÜye
A.Necmi ÖZLER